

CONTRA EL GÈNERE: l'amenaça d'un moviment transnacional en auge

Berta Güell, investigadora principal, CIDOB

743

NOVEMBRE
2022

En un món cada cop més amenaçat per la pèrdua de seguretat humana i un increment de les violències contra les dones i les minories sexuals, el moviment antigènere suposa un perill creixent no només per a aquests grups, sinó també per al conjunt dels sistemes democràtics. Més enllà d'una reacció adversa a l'avenç dels feminismes, aquest moviment atempta contra drets i llibertats bàsics, arribant, fins i tot, a qüestionar marcs legals internacionals com la Convenció d'Istanbul del 2011 per a l'erradicació de la violència contra les dones i la violència domèstica. Qui forma part d'aquest moviment i com es reproduceix? Una àmplia heterogeneïtat d'actors i diverses manifestacions en el terreny de les idees i les pràctiques a nivell transnacional indiquen que aquest moviment ha vingut per quedar-se.

Coincidint amb la commemoració del dia internacional de l'eliminació de la violència contra les dones (25-N), cal advertir més que mai del perill que suposa el moviment antigènere arreu del món. Des de mitjans dels anys 1990 i sobretot a partir dels 2000 s'ha instaurat un moviment que atempta contra drets i llibertats bàsics de les dones i les minories sexuals a escala transnacional. Inspirat per actors religiosos fortament conservadors i recolzat per partits de dreta i extrema dreta i per sectors organitzats de la societat civil, aquest moviment reacciona no només contra l'avenç dels feminismes i la justícia de gènere, sinó que els utilitza per legitimar estructures de poder i crear pànics morals. Qüestions com l'avortament, el matrimoni homosexual, l'educació sexual o la identitat de gènere provoquen reaccions polítiques i estratègies de mobilització dins i fora del marc institucional. Aquestes estratègies, alhora, s'acompanyen de discursos d'odi i expressions fòbiques que no fan més que alimentar les violències contra les dones i altres grups socials com el LGTBI+, comunitats de persones migrades o minories ètniques i religioses.

Però quin és l'origen d'aquest moviment, com es manifesta i quines conseqüències té per a l'erradicació de les violències? Tal i com apunta l'informe *Ataques a la democràcia en Europa y América Latina*, l'agenda antigènere es comença a gestar com a resposta als primers consensos internacionals sobre drets sexuals i reproductius arran de la Conferència Internacional sobre Població i Desenvolupament de l'ONU el 1994. Preocupada pel desafiament que suposen aquests consensos per a la concepció tradicional de la família i el sexe biològic, l'església catòlica encunya el concepte d'"i-

deologia de gènere”: un concepte paraigües que permet oposar-se a un conjunt d’idees promogudes pels feminismes sobre la igualtat, l’empoderament, la sexualitat i la identitat de gènere, argumentant que van contra la naturalesa i la família. Des d’aleshores, aquest concepte s’ha estès com a part del moviment fins a entrar a les agendes polítiques i els discursos públics de molts països tant del Nord com del Sud Global.

En línia amb el que s’exposa en un **informe del Centre for Feminist Foreign Policy**, aquest moviment està format per una gran diversitat d’actors que cooperen a nivell transnacional per mantenir les seves estructures de poder davant d’un suposat declivi de l’ordre social establert. En són promotors institucions religioses com l’església (catòlica, ortodoxa o evangelista), partits de dreta i extrema dreta, *think tanks* conservadors i grups civils organitzats, a més d’una sèrie d’aliats que fan eco d’aquestes idees com alguns mitjans de comunicació, acadèmics o *influencers*.

El negacionisme de la violència de gènere és especialment preocupant en tant que no reconeix l’existència d’estructures heteropatriarcal que oprimeixen a les dones i les minories sexuals de manera sistemàtica. Però, encara resulta més preocupant conceptualitzar el gènere com una amenaça per a la societat i equiparar-lo a una mena de totalitarisme.

Tot i que hi ha una clara retroalimentació entre l’auge de l’extrema dreta i el moviment antigènere, cal tenir en compte que alguns actors de l’esquerra també poden adoptar posicions antigènere (per exemple, reaccionant contra l’autodeterminació de gènere), i que els actors de dretes coopten certs postulats feministes com a part de la seva argumentació racista i nativista. L’exemple paradigmàtic, com explica **Daria Colella**, és l’ús que es fa, en determinats casos, de la igualtat de gènere per vilipendiar a persones migrants (especialment de creença musulmana) titllant-los de sexistes i promoure, així, sentiments antiimmigració. En aquest sentit, **Judith Butler** argumenta que el moviment antigènere té tendències de caràcter feixista i que, com a tal, utilitza estratègies retòriques de la dreta i l’esquerra deliberadament per crear confusió. Amb tot, malgrat aquesta heterogeneïtat d’actors amb posicionaments ideològics que poden arribar a contradir-se, hi ha una confluència en el sentiment d’amenaça que provoca el gènere i els feminismes a la societat, de manera que s’acaba justificant la necessitat d’establir una jerarquia de drets, on uns són més legítims que altres.

Fent un pas més enllà de les idees i les narratives, el moviment antigènere també opera en el terreny de la praxis amb un seguit d’estratègies per modificar lleis i programes polítics a tot el món. Un primer exemple és la sentència del Tribunal Suprem als EUA del passat mes de juny que deixa en mans dels estats la potestat de legislar sobre l’avortament, anul·lant el precedent de Roe contra Wade, que el 1973 havia convertit en

constitucional la interrupció voluntària de l'embaràs. A l'Amèrica Llatina també hi ha hagut retrocessos importants en matèria de drets sexuals i reproductius: amb el cop d'Estat del 2009, Hondures va esdevenir l'únic país d'Amèrica Llatina en prohibir la píndola anticonceptiva d'emergència; el 2016 Nicaragua va prohibir totalment l'avortament com un gest més de la deriva autoritària del govern de Daniel Ortega i el poder de l'església; i el 2016, Colòmbia va protagonitzar una campanya contra l'educació sexual i "l'adoctrinament en identitat de gènere" per part de l'església catòlica i sectors conservadors amb el suport de l'ex-president Álvaro Uribe.

A Espanya, VOX també ha impulsat diverses campanyes antigènere de la mà d'organitzacions com Hazte Oir, que compta amb finançament del *think tank* conservador Phoenix Institute, i que alhora fa d'altaveu d'altres campanyes antigènere de diversos països europeus a través de la plataforma CitizenGo. A mode d'exemple, el 2017 Hazte Oir va impulsar la campanya contra les persones trans amb un bus que va recórrer diversos territoris de l'estat amb el lema "que no te engañen: los niños tienen pene y las niñas tienen vulva". Així mateix, VOX ha defensat el pin parental amb l'objectiu de prohibir l'educació sexual als centres escolars i ha arribat a demanar la **derogació** de la Llei orgànica 1/2004 contra la violència de gènere assumint que la violència no té gènere i que la llei discrimina als homes. En la mateixa línia, el partit ha acusat també el govern espanyol d'incomplir el Conveni d'Istanbul per suposadament discriminar a les víctimes de violència domèstica segons el sexe.

El negacionisme de la violència de gènere és especialment preocupant en tant que no reconeix l'existència d'estructures heteropatriarcal que oprimeixen a les dones i les minories sexuals de manera sistemàtica. Però, encara resulta més preocupant conceptualitzar el gènere com una amenaça per a la societat i equiparar-lo a una mena de totalitarisme (*genderism*). Això no fa més que allunyar-lo dels postulats feministes més radicals –entenent com a radical allò que va a l'arrel– al voltant de la igualtat i la justícia social. Per tant, arribats a aquest punt, resulta imprescindible identificar els actors i les estratègies darrere del moviment antigènere per defensar aquells drets i llibertats bàsics que tant han costat d'assolir, i vetllar pel manteniment dels marcs legals que els protegeixen. Per a això, cal recuperar l'agenda dels feminismes i enfortir el diàleg intern entre les diverses faccions. És precisament des de la pluralitat dels feminismes i la imbricació d'aquests amb altres lluites com l'antirracisme des d'una mirada interseccional el que permetrà avançar cap a societats més lliures i justes.